

Ehrensvärd som bäst

Om en vecka, lördagen den 25 september, har det förflutit 300 år sedan Sveaborgs skapare Augustin Ehrensvärd (1710–1772) föddes. Dagen till ära arrangeras på sjöfästningen en rad fina evenemang: guidningar, exercisuppvisningar och äventyrsturer för både barn och vuxna som alla kretsar kring ”Ågustin Äärnsvärd” och hans epok. Klockan tre samlas publiken på Stora borggården för att se festprocessionen anlända och att höra amiral Juhani Kaskealas minnesord vid Ehrensvärds gravmonument. Efter kransnedläggningen blir det hederssalut med svartkrutvapen.

Ehrensvärd är en av de stora gestalterna i vår historia, ungefär av samma kaliber som Snellman på 1800-talet och Kekkonen på 1900-talet. Inte nog med att uppförandet av Sveaborg var svenska kronans största satsning på 1700-talet, som spred kapital och kunskap över hela riket och i hög grad gynnade Helsingfors med omnejd. På Ehrensvärds initiativ bildades den svenska skärgårdsflottan, som till stor del byggdes upp på fästningens skeppsvarv och sedermera räddade Gustaf III ur knipan i hans dumdristiga krig mot ryssen 1788–1790.

Den som vill veta mera har skäl att lusläsa Oscar Nikulas klassiska biografi över Ehrensvärd, som påpassligt nog i dessa dagar publiceras i nytryck på Svenska litteratursällskapets förlag. Nikula visar att 1750-talet var Ehrensvärds storhetstid, och gäller det att välja ett årtal då han verkligen glänste så var det nog 1756.

Ehrensvärd hade några år tidigare överbevisat sina inflytelserika kritiker om att byggnationen av Sveaborg gick i rätt riktning. Åren 1755–1756 framstod hans som en av de ledande hattpolitikerna vid riksdagen i Stockholm och drev bland annat igenom en pensionskassa för arméns hela officerskår. Reformen uppskattades självklart av hans kolleger men blev ett stort misslyckande. Ändå är det värt att citera Ehrensvärds vädjan i frågan: ”Våra förfäders mörker tillät dem ingen annan utväg än ättestupan: Vi som lever i en upplyst Kristendom måtte ju blygas, om vi icke i det ställe substituerade tillräcklige pensioner.”

Parallellt med detta säkrade Ehrensvärd nya anslag för Sveaborg vilket bidrog till att byggnadsarbetena på Vargskärsholmarna nådde sin kulmen sommaren 1756. Hösten samma år utsågs han till chef för Skärgårdsflottan och befordrades till generalmajor. Följande år drog han ut som härförare i pommerska kriget.

En vägande orsak till dessa avancemang var Ehrensvärds centrala roll i avvärjningen av hovpartiets kupp försök i Stockholm midsommaren 1756. Sättet på vilket Ehrensvärd utmanövrerade kupp makarna hade visat att han inte tvekade att sätta sig upp mot kungen för att säkra riksdagens inflytande.

När Gustaf III sexton år senare lyckades med sin statskupp ställde sig Ehrensvärd däremot på kupp makarnas sida. De utdragna partistriderna hade övertygat honom om behovet av en stark kungamakt och som tack för stödet befordrade kungen den redan dödsjuka Ehrensvärd till fältmarskalk. Tre veckor senare, den 4 oktober 1772, avled Ehrensvärd på sitt gods Saaris.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 18.9.2010